

MAKALE HAKKINDA

Geliş : Ağustos 2014

Kabul: Ekim 2014

YENİ DÜNYA DÜZENİNDE YOKSULLUĞUN DEĞİŞMEYEN YÜZÜ VE ASGARI ÜCRET

THE NON-CHANGING FACE OF POVERTY IN NEW WORLD ORDER AND MINIMUM WAGE

Gülay HIZ^a

ÖZ

Küreselleşme olarak da adlandırılan yenedünya düzeni sürecinde ekonomik, teknolojik, sosyal ve siyasal değişimler olmaktadır. Bu değişimlerin ileriye dönük gelişmeler olması arzu edilir bir durum olurken, gelişmeye ayak uyduramayan düzenlemelerin olması da karşılaşılan durumlardan biridir. Dünyadaki teknolojik gelişmelere paralel olarak ilerleme gösteren iletişim ve bilgi ağları, uluslararası ticaret ve sermaye hareketliliklerine hacim ve hız kazandırırken, üretim ve tüketim anlayışındaki değişmelere rağmen bölüşüm anlayışının aynı oranda gelişme gösterememesi sosyo-ekonomik sorunlara neden olabilmektedir. Yenedünya düzeni ile birlikte yaşanan değişim ve dönüşümde üretim faktörleri içerisinde yer alan emek faktörünün, getiri açısından nasıl bir görünüm sergilediği de önemli olmaktadır. Örneğin yenedünya düzenindeki artış yönündeki değişmelere, asgari ücretin aynı yönde bir artış gösterememesi veya ayak uyduramaması, iş görenlerin çalışmaları karşılığında, aldıkları bu ücretlerle yoksulluklarının giderilememesi önemli bir durumdur. Çalışmada yenedünya düzeni ve yoksulluk olgusuyla ilgili gelişmelere değinildikten sonra, asgari ücret anlayışının asgari düzeyde kalması ve yoksulluğun giderilmesine yönelik olumlu yönde adım olamaması ile ilgili durum tespiti yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Asgari Ücret, Yoksulluk, Emek

ABSTRACT

Economic, technological, social and political changes are experienced throughout the process of a new world order which is also referred to as globalization. It is desirable that such changes are prospective developments, however, we also encounter situations where arrangements are made which are not capable of keeping up with development. While communication and information networks progressing in line with technological development in worldwide communication gain volume and accelerate international trade and capital mobility, the fact that the understanding of distribution does not display proportionally the same development despite changes in the understanding of production and consumption leads to socio-economic problems. It is also important how the labour factor which takes place within production factors in the change and transformation experienced in line with the new world order will be displayed in terms of yield. For example, the fact that minimum wages do not increase in the same direction as, or cannot keep up with increase-directional changes in the new world order, and employees cannot overcome poverty with these wages is an important fact. In this study we first addressed developments in terms of new world order and the phenomena of poverty, and afterwards due diligence is made with regard to the fact that no positive steps have been made towards the understanding of minimum wage remaining at a minimum level, and in overcoming poverty.

Keywords: Minimum Wage, Poverty, Labour

GİRİŞ

1980'ler öncesinde pek fazla telaffuz edilmeyen küreselleşme, günümüzde sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik hemen hemen her konunun içinde yerini bulmuş, tartışmaların odak noktası olmuştur. Ulaşım ve iletişim teknolojileri geliştikçe uluslar ve ekonomiler birbirine yaklaşmış, karşılıklı ilişkiler yoğunlaşmış ve dünya üzerinde sermaye, mallar, hizmetler, işgücü, bilgi, fikirler, suçlar, kültür ve değerler, modalar, sosyal hareket ve anlayışlar, sosyal sorunlar, yaşam tarzları ve hatta hayatı algılayış biçimleri bile kitlesel olarak dolaşmaya başlamıştır (Özdemir, 2004). 1980'lerden bu yana yenedünya düzeni adı altında farklı bir kapitalist piyasa ekonomisi inşa edilmektedir. Bu yenedünya düzeninin kurum ve kuralları oluşturulmakta ve düzen küreselleşme logosu altında benimsetilmektedir. Kullanılan logo ve propaganda çok başarılı olmuş, küreselleşme tek seçenek olarak ortaya konmuştur (Ertuna, 2014). Dolayısıyla "küreselleşme olgusu, ulusal ekonomilerin dünya piyasalarıyla eklemelenmesi ve bütün iktisadi karar süreçlerinin giderek dünya kapitalizminin sermaye birikimine yönelik dinamikleriyle belirlenmesi" olarak yorumlanmaktadır (Yeldan, 2001).

Küreselleşme ile birlikte emek piyasalarında yaşanan dönüşüm; gelir dağılımı ve yoksulluk üzerinde etkili olmuştur. Küreselleşme süreci ile nitelsiz işgücüne olan talep düşmüş, hizmet sektörünün istihdam yaratmaktaki payı artmış ve işgücüne olan talep mavi yakalılardan beyaz yakalılara kaymıştır. Diğer taraftan esnek üretim koşulları, geçici ya da yarı zamanlı çalışanlara olan ihtiyacı artırmıştır (Yüceol, 2005).

İktisadi karar ve politikalardan beklenen, toplumun tamamına yönelik sorularına olan yaklaşımlarda çözüm üretebilir olmasıdır. Ancak, 1980'li yıllardan beri uygulanan ortodoks ekonomik politikalar kapsamında daha fazla liberalizasyon ve küreselleşmenin gelişmekte olan dünyada yoksulluğu azaltmadığı yönünde yaygın bir kabul bulunmaktadır (Brinkerhoff ve Goldsmith, 2003). Özellikle 1980'lerden sonra artan küreselleşme süreci, küreselleşmenin dünyadaki gelirin hem ülkeler arasında, hem de ülke içindeki dağıtımında oynadığı rol

konusundaki tartışmaları alevlendirmiştir (Konukman ve Çiftçi, 2003).

Küreselleşmenin yararları ve zararları konusunda bir fikir birliği olmasa da, küreselleşme ile birlikte eşitsizlik ve yoksulluğun boyutlarının sorgulanması da hız kazanmıştır. Yoksulluğun dünyanın geleceğini tehdit eden ciddi bir küresel sorun olduğu gerçeğinden hareketle yenedünya düzeninde yaşanan gelişmeler, yoksulluk, yoksulluğun küresel boyutu ve çalışanların yoksulluğu ile ilgili gelişmeler, Türkiye'deki asgari ücretle çalışanların durumunun bu fotoğraftaki yerini sorgulamaya neden olmuştur.

YENİDÜNYA DÜZENİNDE YAŞANAN GELİŞMELER

Yenedünya düzeni olarak adlandırılan süreçte GATT'ın (General Agreement on Trade and Tariff) imzalanması ve Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) kurulması küreselleşme yolunda atılan en önemli adımdır. DTÖ, dünya üzerinde yenedünya düzeninin gerektirdiği ekonomik liberalleşmeyi gerçekleştirmekle görevli kuruluştur. Yenedünya düzeninde mal ve hizmet akımları üzerindeki tüm engeller kalkmakta, sermayenin serbest dolaşımı konusunda çabalar sürdürülmektedir. Yenedünya düzeninin uygulanması sonuçlarını çok çabuk vermiş, dünya üzerinde, hem ülkeler arası, hem de ülkeler içi gelir dağılımı bozulma eğilimine girmiş, az sayıda zengin zenginleşirken, daha büyük kitleler yoksullaşmıştır (Ertuna, 2014)

Geniş anlamda Küreselleşme, üretim faktörlerinin, ülke birikimlerinin ve değerlerinin ulusal sınırları aşarak yayılması, ticaret ve yabancı yatırımlarla dünya ülkelerinin bütünleşmesi ve ulusların ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel farklılıklarına rağmen ortak bir noktada buluşup uluslararası ilişkilerin yoğunlaştırılması olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2004).

1980'li yıllardan sonra çok önemli yapısal ve ekonomik dönüşüm süreci geçiren dünya küreselleşme süreci ile birçok alanda etkisini göstermiştir. Bu alanlardan iş gücü piyasası ve istihdam ile ilgili politika ve stratejiler oldukça önem kazanmıştır. Çünkü küreselleşme süreci tüm dünyada üretim ve tüketim anlayışını hem etkileyebilmekte hem de değiştirebilmektedir. Bu da üretim faktörleri içinde yer alan işgücü olarak ifade edilen emek faktörünü doğrudan

ilgilendirmektedir. Özellikle neo-liberal dönüşüm sürecinin ivme kazandırdığı küreselleşme, uluslararası ticarete yönelik üretimin önem kazanması ve sermayenin sınır tanımadan, çok uluslu ve ulus ötesi şirketler aracılığıyla mobilitesinin artması ile ulusal işgücü piyasaları üzerinde çok önemli dışsal etkiler yaratmaktadır (Şenses, 2003). Emek faktörünün gerek ulusal alanda gerekse uluslararası alanda bilgi çağının ve ekonominin itici gücü olması nedeniyle beşeri sermaye olarak her geçen gün önemi artmıştır. Yenidünya düzeni, mal ve hizmet, para (sermaye) ve emekten, iki tanesinin, yani mal ve hizmet akımlarının ve paranın (sermayenin) ülkeler arası serbest dolaşımında tüm engellerin kaldırılması ve emek faktörünün (işçilerin) dolaşımının engellenmesi ilkeleri üzerine inşa edilmektedir (Ertuna, 2014). Uluslararası sermaye hareketlendikçe, sermaye, emek kullanımı açısından küresel olanaklara ulaşmakta ve en verimli emeği seçme şansını yakalamaktadır. Böylelikle sermaye minimum maliyetle işgücü istihdamını sağlayabileceği alanlara doğru hareket etmektedir (Yahşi, 2007). Küreselleşme sürecinde üretimi minimum maliyetle gerçekleştirebilmek için uluslararası iş bölümüne gidilerek, üretim sürecindeki farklı işler, farklı ülkelerdeki işgücü piyasalarına servis edilebilmektedir (www.buik.net). Küreselleşme bir yandan insanlara yeni iş fırsatları sunarken, diğer yandan da var olan iş alanlarının bir kısmını ortadan kaldırarak işgücü arzı ve talebinde bazen dengesizliğe neden olabilmektedir.

Küreselleşme süreci ile beraber işgücü piyasalarında meydana gelen değişimler “küresel yoksulluğun” artışında önemli bir rol oynamaktadır. Otomasyonun gelişmesi ve hizmet sektörüne kayan küresel ekonomi ile birlikte birçok insan ya işsiz kalmış ya da sosyal güvencesi olmadan, düşük ücretli, geçici veya yarım günlük işlerde çalışmak zorunda kalmıştır (Kumar, 1999). Bu anlamda küreselleşme sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel anlamda olumlu ve olumsuz yönleri bir arada içinde barındıran bir süreçtir demek yanlış olmayacaktır (Balay, 2004). Bunun yanı sıra bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin sonucunda nitelikli işgücüne olan talebin artması, nitelikli işgücü ile nitelsiz işgücü arasındaki ücret farklılıklarını artırmış, bu

da küresel yoksulluğu tetikleyen önemli sebeplerden biri olmuştur.

YOKSULLUK KAVRAMI VE YOKSULLUĞUN KÜRESELLEŞMESİ

İktisat biliminin temel amaçlarından birisi toplumların refahını kaynak dağılımında adil olmayı gözeterek arttırmaktır. İktisat biliminin oldukça geniş olan yelpazesinde yer alan yoksulluk konusu da bunlardan biridir. Yoksulluk, en genel anlamıyla, insanların yaşamlarını devam ettirebilmesi için temel gereksinmelerini karşılamaktan maddi manevi yoksun olmalarını ifade etmektedir.

Yoksulluk, insanların sadece gelir, tüketim gibi maddi nesnelere (gıda, barınma, giyim, vb) mahrum olmalarını değil, aynı zamanda sağlık, eğitim, ulaştırma vb hizmetlerden de mahrum olmalarıdır (Arpacioğlu ve Yıldırım, 2011). Literatürde, mutlak yoksulluk, göreceli yoksulluk, insani yoksulluk gibi çeşitli yoksulluk tanımlamaları bulunmaktadır. Mutlak yoksulluk; minimum düzeyde yaşamını sürdürecektir bir standarda göre tanımlanır. Mutlak yoksulluktaki standart minimum gıda tüketimine dayalı olarak belirlenmekte, hane halkı veya bireyin yaşamını fiziki olarak devam ettirebilmek için ihtiyaç duyduğu asgari tüketim seviyesi olarak ifade edilmektedir (Şenses, 2001). Yani hane halkının ya da bireyin asgari yaşam düzeyini sürdürebilmesi için gerekli, yalnızca en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi durumudur. Mutlak yoksulluk gıda ve gıda dışı bileşenler dikkate alınarak ayrı ayrı belirlenebilmektedir (www.tuik.gov.tr). Sadece gıda harcamalarını esas alan mutlak açlık sınırının hesaplanması; ‘minimum temel gıda maddesinden oluşan gıda sepetinin maliyetiyle’ hesaplanır. Tüm nüfus için önerilen kişi başına günlük alınması gereken kalori miktarı esas alınarak, bunun altında kalori alan fertler bir yoksulluk çizgisi oluştururlar. Mutlak yoksulluk sınırı gıda harcamalarına ek olarak temel gereksinimleri de (eğitim, sağlık, barınma, giyim) göz önüne alarak hesaplanabilir. Günümüzde bir çok az gelişmiş ülkelerde bu yaklaşım baz alınarak mutlak yoksulluk sınırı hesaplanmaktadır (Arpacioğlu ve Yıldırım, 2011). Göreceli yoksulluk; bireyin ya da grubun, toplumun diğer üyelerine kıyasla sahip oldukları kaynakları,

bir başka deyişle, insanların toplumdaki genel refah düzeyinin altında kalmaları durumudur ve onların görelî yaşam standartlarını gösterir. İnsani yoksulluk ise; yaşam suresinin kısalığı, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yoksunluk, iş olanaklarından yoksunluk gibi temalar incelenmektedir (Ünal, 2004). Aslında yoksulluğun tanımlamalarında kimlerin yoksul olarak belirlenmesi önemli bir sorundur.

1980'lerden sonra küreselleşme sürecinin dinamiğini oluşturan neo-liberal politikalar, dünya çapında yoksulluğun yaygınlaşmasında ve derinleşmesinde büyük rol oynamıştır. Bu süreçle birlikte, işsizlik, sosyal adaletsizlik, kamu hizmetlerinde kısıtlamalar, gerek ülkeler arasındaki gerekse ülke içindeki gelir dağılımındaki adaletsizlikler artmış ve yoksulluk gitgide büyüyen bir sorun haline gelmeye başlamıştır (Köse, 2008). Yoksulluk genel olarak bir halkın ya da onun belirli bir kesiminin asgari yaşam düzeyini sürdürebilmek için gıda, giyim ve barınak gibi sadece en basit ihtiyaç maddelerini karşılayabilmesi olgusudur. Bu mutlak yoksulluk olarak da adlandırılmaktadır. Mutlak yoksul kişiler genellikle belirli bir minimum gelir düzeyinin altında yaşayan insanların sayısı ile hesaplanmaktadır. (Todaro, 2000).

Türkiye İstatistik Kurumu "2009 Yoksulluk Çalışması" sonuçlarına göre; Türkiye'de fertlerin yaklaşık yüzde 0,48'ü sadece gıda harcamalarını içeren mutlak açlık sınırının, yüzde 18,08'i ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Mutlak yoksulluk sınırı az gelişmiş ülkeler için kişi başına günde 1\$ kabul edilirken, Latin Amerika ve Karahipler için bu sınır 2\$, Türkiye'nin dâhil olduğu ve Doğu Avrupa ülkelerinin de içinde bulunduğu grup için 4\$, gelişmiş sanayi ülkeleri için 14.40\$ olarak belirlenmiştir (DPT, 2001). Gelişmekte olan ülkelerde her dört kişiden birinin mutlak yoksulluk içinde yaşadığı OECD raporunda ifade edilmiştir (OECD, 2008).

Yoksulluk, bir ülkenin gelişmişlik seviyesi ile yakından ilişkilidir. İstisna olan ülkeler haricinde, genel olarak, az gelişmiş ülkelerde yoksulluk oranı nüfusun % 40 ile % 80'i arasında, gelişmekte olan ülkelerde ise % 40'ın altındadır. Ekonomik ya da sosyal boyutlu gelişmelere paralel olarak ortaya

çıkan yoksulluk olgusu, ekonomik gelişmişliği yakalayabilmiş ülkelerde dahi karşımıza çıkmaktadır. En zengin ülkelerde yaşayan nüfusun %12'sini yoksullar oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde her dört kişiden birinin mutlak yoksulluk içinde yaşadığı OECD raporunda ifade edilmiştir (OECD, 2008). Hatta GSMH bakımından dünyanın en zengin bölgesi en yoksul bölgesinden yaklaşık 200 kat daha büyüktür (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011). Böylelikle yoksulluğun küresel bir boyutu olduğu da dikkati çekmektedir. 2002 yılı Ağustos ayında Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde toplanan Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde küresel yoksullukla ilgili önemli tespitler dile getirilmiştir. Özellikle son yirmi yıl içerisinde küresel kalkınma politikalarının sonuçlarını değerlendirmek açısından bu bilgiler oldukça önem taşımaktadır (Brinkerhoff ve Goldsmith, 2003). Söz konusu zirvenin sonuç bildirgesinde dünyada 1,2 milyar insanın günde bir dolardan daha az, dünya nüfusunun yarısının da iki dolardan daha az bir günlük gelir düzeyine sahip olduğu ve onların açlık, hastalık, işsizlik, umutsuzluk ve okur yazar olamamaya mahkum oldukları kaydedilmektedir. Bir başka açıdan ifade etmek gerekirse dünya nüfusunun yarısından fazlasının gıda, içme suyu, sağlık, eğitim ve modern enerji imkanlarından oldukça yetersiz yararlandığı gerçeği ortaya çıkmaktadır (Uzun, 2003).

Küreselleşme sürecinin dinamiğini oluşturan neo-liberal politikaların dünya çapında hâkim olmaya başlaması sonucunda her geçen gün daha büyük bir kitle yoksulluk içerisinde yaşamaktadır. Neo-liberal küresel ekonominin özellikle işgücü piyasalarında meydana getirdiği değişimlerden ve Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası kuruluşların neo-liberal ideolojiyi Üçüncü Dünya'da yaygın bir söylem haline getirme çabalarından dolayı küresel çaplı bir yoksulluktan veya "yoksulluğun küreselleşmesi" olgusundan bahsetmek mümkündür (Köse, 2008). Yoksulluğun küreselleşmesine gelişmekte olan ülkelerin ulusal ekonomilerinin yeniden biçimlendirilmesi ve dünyanın yeni ekonomik düzeni içindeki rollerinin yeniden tanımlanması eşlik ediyor. Çok sayıda ülkede aynı anda uygulanan ulusal makro-ekonomik reformlar,

ücretlerin ve emek maliyetlerinin dünya ölçeğinde düzenlenmesi açısından kritik bir rol oynuyor. Küresel yoksulluk arz tarafının bir girdisi; küresel ekonomik sistem de ucuz emekle besleniyor (Chossudovsky, 1999). Küresel yoksulluğun artmasında uluslararası kuruluşların “yapısal uyum politikaları” da önemli bir rol oynamaktadır. Yapısal uyum, “uluslararası finansal kuruluşlar tarafından verilecek finansal yardımların koşulu olarak ülkelere dayatılan serbest piyasa yönelimli ekonomi politikaları seti”dir (Soyak, 2004).

TÜRK-İŞ, uzun yıllardır her ay çalışanların geçim koşullarını ortaya koymak ve temel ihtiyaç maddelerindeki fiyat değişikliğinin aile bütçesine yansımalarını belirlemek amacıyla “açlık ve yoksulluk sınırı” araştırmasını gerçekleştirmektedir.

Konfederasyonun çalışması, insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürebilmek için yapılması gereken harcama tutarını ortaya koymaktadır. Bu tutar ücret olmayıp, haneye girmesi gereken toplam gelirdir.

TÜRK-İŞ’in yaptığı çalışmanın 2014 Haziran ayı sonuçlarına göre:

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 1.158,09 liradır.
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer harcamaların toplam tutarı (yoksulluk sınırı) ise 3.772,27 liradır.

Yoksulluk sınırı hesaplanırken açlık sınırının veri olarak alınması bireyin sosyal bir varlık olduğu gerçeğini hiçe saymaktadır. Çünkü bireyler gelirlerindeki artışla birlikte, açlık sınırındaki mal ve hizmetlerden daha fazlasına ihtiyaç duyabilirler. Kargı'nın yaptığı çalışmada (2013), GSYİH arttıkça asgari ücretin de buna bağlı bir trendde artmadığı ve açlık sınırının ve yoksulluk sınırının GSYİH artışlarının yarattığı bir harcanabilir gelir artışına işaret etmediği sonucuna varılmıştır. Böylece düşük gelirliilerin korunması ve satın alma güçlerinin artırılması konusunda önemli bir gelişme sağlanamamış, asgari ücret uygulaması amacına tam olarak ulaşamamıştır (Korkmaz, 2003).

Kapitalizmin neo-liberal evresinde, üretim yapısı, işgücü piyasaları ve sosyal politikada yaşanan değişimler ve sendikacılık hareketinin bu değişimlere karşı gerekli tepkiyi gösterememesi, küresel düzlemde, çalışma ile yoksulluk arasındaki tarihsel bağın yeniden kurulmasına yol açmıştır (Erdoğan ve Kutlu, 2014). Çalışan yoksulluğu kavramı çerçevesi içerisinde çözüm ve politikalar gündeme gelmiştir. Çalışanların emekleri karşılığında bile yoksulluklarının devam ediyor olması ücretler ile ilgili bağlantıları her geçen gün daha önemli hale getirmiştir.

Çalışanların yoksulluğunu azaltmak açısından önemli bir işlevi olan asgari ücretlerin, işçi hanelerinin yoksulluğunu gidermede yeterli bir önlem olmadığı görülmektedir. Net asgari ücretlerin tek işçinin geçimlik ücretinin bile altında, “yoksulluk ücreti” düzeyinde kalması, Türkiye’de, tüm asgari ücretlileri ve asgari ücretle geçinmek durumunda olan hanelerdeki bireyleri çalışan yoksul kategorisine sokmaktadır (Erdoğan ve Kutlu, 2014).

ASGARI ÜCRET VE TÜRKİYE’DE ASGARI ÜCRET UYGULAMALARI

Asgari ücret, çalışan kişinin ve yapılan işin özelliklerinden bağımsız olarak, herkes için ve her iş için ödenmesi gereken ücretin en alt sınırını ifade etmektedir (www.bianet.org). 1890 yılında Dünyada ilk kez Avustralya ve Yeni Zelanda’da başlayan asgari ücret uygulaması, 1900’lü yılların başında itibaren Avrupa’da, uygulanmaya başladı ve daha sonra tüm dünyaya yayılmıştır. 1928 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) kabul ettiği sözleşmeyle de asgari ücrete uluslararası bir kriter getirilmiştir. Türkiye ise ILO’nun kabul ettiği sözleşmeyi 1973 yılında imzalamış ve 1974 yılında da onaylamıştır. Aslında Türkiye’de 1923 yılında, yapılan İktisat Kongresi’nde, belediye meclislerinin üç ayda bir asgari ücret hadlerini geçim şartlarına göre tespit ve ilan etmeleri kararlaştırılmış fakat uygulama olanağı olmamıştır (Ağaoğlu, 1987).

Asgari ücret ile ilgili Anayasa’nın “ücrette adalet sağlanmalı ve ücret emeğin karşılığıdır” başlıklı 55. maddesine göre “Asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur” hükmü

bulunmaktadır. Türkiye’de yürürlükte olan 01.08.2004 tarihli 25540 sayılı Asgari Ücret Yönetmeliğinin 4. maddesinde asgari ücret, “işçilere normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücret” olarak tanımlanmıştır. Bunun yanı sıra; 4857 Sayılı İş Kanunu’nun 39. maddesinde asgari ücretin amacının “Her türlü işçinin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için ücretlerin asgari sınırlarının belirlenmesi” olduğu kaydedilmiştir (www.alomaliye.com). Buna göre, asgari ücretin belirlenmesinde ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik durumun yanı sıra fiilen ödenmekte olan ücretlerin genel durumu ve geçim şartları göz önünde bulundurulmak zorundadır. Ayrıca, yönetmeliğe göre asgari ücret, "işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücret olarak ve ülke genelinde tüm işkollarını kapsayacak biçimde uygulanmak üzere, günlük olarak belirleniyor. Saat ücreti ve aylık ücret bu tutar üzerinden hesaplanır.

Erdoğan ve Kutlu’nun (2014) yaptıkları çalışmada kısaca: “Asgari ücretin belirlenen ve ilan edilen brüt tutarından, SSK primi işçi payı, İşsizlik Sigortası Fonu primi işçi payı, damga vergisi ve gelir vergisi kesiliyor. 1981 yılına dek gelir vergisi alınmayan asgari ücretten, 2004 yılı için kesilen vergi oranı, yüzde 13.35. Asgari ücretin hesaplanması yönteminde perakende fiyatlar kullanılmakta ve işçinin önce besin için harcama tutarına ve daha sonra toplam harcama tutarına ulaşılmaktadır. TÜİK tarafından tek işçi için 3540 kalori üzerinden hesaplanan geçimlik ücret, net bir tutardır. Ancak geçimlik ücret hesabına dayandırılan istisnasız tüm Asgari Ücret Tespit Komisyonu kararlarında, TÜRK-İŞ’in sürekli itirazlarına karşın, bu tutar brüt olarak kabul edilmiştir. Asgari ücretin tanımında, “zorunlu ihtiyaçları günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek” denmesine karşın,

asgari ücretten gelir vergisi, sigorta işçi prim payı vb., kesintiler yapılmıştır. Asgari ücretin belirlenmesinde (1977 ve 1979 yılları hariç) aile unsuru için bir ilave yapılmamaktadır. Bir diğer temel nokta ise, asgari ücretin belirlenmesinde, aile unsurunun dışlanıyor olması, asgari ücretin çalışan yoksulluğu açısından etkisini ayrıca kısıtlamaktadır. Türkiye’de asgari ücretlerin, işçi hanelerinin yoksulluğunu gidermede yeterli bir önlem olmadığı görülmektedir. Net asgari ücretler, TÜİK’in hesapladığı tek işçinin geçimlik ücretinin altında, “yoksulluk ücreti” düzeyinde kalmıştır. Bu niteliğiyle tüm asgari ücretliler birey olarak çalışan yoksul, asgari ücretle geçinmek durumunda olan tüm haneler ise çalışan yoksul haneleridir” diyerek konunun önemini ayrıntılı bir biçimde ortaya koymuşlardır.

Türkiye’de asgari ücret konusundaki en önemli iki nokta vardır; birincisi asgari ücret belirlenirken işçinin ailesinin değil, sadece kendi ihtiyaçlarının dikkate alınması, ikincisi ise asgari ücrete uygulanan yüksek vergi oranlarıdır. Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirlenen brüt asgari ücretten yapılan kesintiler sonucunda, net asgari ücrete ulaşılmaktadır. Asgari ücret sistemi, uygulanmaya başladığı tarihten itibaren mevzuatta yapılan bazı değişikliklerle birlikte günümüze kadar gelmiştir. 2000 yılından itibaren belirlenen brüt ve net asgari ücret düzeyleri incelendiğinde Tablo 2’de 2000 yılından itibaren asgari ücret düzeylerine bakıldığında yoksulluk rakamlarının çok çok altında kaldığı görülmektedir.

Tablo 1: 2000 ve Sonrası Asgari Ücret Düzeyleri

RESMİ GAZETE YAYIN TARİHİ VE SAYISI	YÜRÜRLÜK TARİHLERİ	16 YAŞINI DOLDURANLAR		16 YAŞINI DOLDURMAYANLAR	
		GÜNLÜK	AYLIK	GÜNLÜK	AYLIK
31.12.1999 23923	01.01.2000 - 30.06.2000	3.660.000	109.800.000	3.120.000	93.600.000
31.12.1999 23923	01.07.2000 - 31.12.2000	3.960.000	118.800.000	3.375.000	101.250.000
22.12.2000 24268	01.01.2001 - 30.06.2001	4.665.000	139.950.000	3.965.250	118.957.500
22.12.2000 24268	01.07.2001 - 31.07.2001	4.898.250	146.947.500	4.164.000	124.920.000
26.07.2001 24474	01.08.2001 - 31.12.2001	5.598.000	167.940.000	4.758.300	142.749.000
29.12.2001 24625	01.01.2002 - 30.06.2002	7.400.025	222.000.750	6.290.025	188.700.750
28.06.2002 24799	01.07.2002 - 31.12.2002	8.362.500	250.875.000	7.107.000	213.210.000
31.12.2002 24980	01.01.2003 - 31.12.2003	10.200.000	306.000.000	8.550.000	256.500.000
	01.01.2004 - 30.06.2004	14.100.000	423.000.000	12.000.000	360.000.000
	01.07.2004 - 31.12.2004	14.805.000	444.150.000	12.600.000	378.000.000
	01.01.2005 - 31.12.2005	16,29	488,70 YTL	13,86	415,80 YTL
	01.01.2006 - 31.12.2006	17,70	531,00 YTL	15,00	450,00 YTL
	01.01.2007 - 30.06.2007	18,75	562,50 YTL	15,89	476,70 YTL
	01.07.2007 - 31.12.2007	19,50	585,00 YTL	16,38	491,40 YTL
	01.01.2008 - 30.06.2008	20,28	608,40 YTL	17,18	515,40 YTL
	01.07.2008 - 31.12.2008	21,29	638,70 YTL	18,02	540,60 YTL
	01.01.2009 - 30.06.2009	22,20	666,00 TL	18,90	567,00 TL
	01.07.2009 - 31.12.2009	23,10	693,00 TL	19,65	589,50 TL
31 Aralık 2009 27449	01.01.2010 - 30.06.2010	24,30 TL	729,00 TL	20,70 TL	621,00 TL
	01.07.2010 - 31.12.2010	25,35 TL	760,50 TL	21,60 TL	648,00 TL
29 Aralık 2010 27800 6.Mükerrer	01.01.2011 - 30.06.2011	26,55 TL	796,50 TL	22,65 TL	679,50 TL
	01.07.2011 - 31.12.2011	27,90 TL	837,00 TL	23,85 TL	715,50 TL
30 Aralık 2011 28158	01.01.2012 - 30.06.2012	29,55 TL	886,50 TL	25,35 TL	760,00 TL
	01.07.2012 - 31.12.2012	31,35 TL	940,50 TL	26,85 TL	805,50 TL
29 Aralık 2012 28512	01.01.2013 - 30.06.2013	32,62 TL	978,60 TL	27,97 TL	839,10 TL
	01.07.2013 - 31.12.2013	34,05 TL	1.021,50 TL	29,25 TL	877,50 TL
31 Aralık 2013 28868 (3.Mükerrer)	01.01.2014 - 30.06.2014	35,70 TL	1.071,00 TL	2014 Yılından İtibaren Uygulamadan Kalkmıştır	2014 Yılından İtibaren Uygulamadan Kalkmıştır
	01.07.2014 - 31.12.2014	37,80 TL	1.134,00 TL	2014 Yılından İtibaren Uygulamadan Kalkmıştır	2014 Yılından İtibaren Uygulamadan Kalkmıştır

Kaynak: www.alomaliye.com

Tablo 1'den de görüldüğü gibi belirlenen asgari ücret tanımının aksine, işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını asgari düzeyde karşılamaya yetmemektedir.

TÜRK-İŞ'in 25 Temmuz 2014 tarihinde açıkladığı son verilerde; dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken gıda harcaması tutarı, yani açlık sınırı 1.177,31 lira olurken, yoksulluk sınırı ise (gıda

harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer harcamaların toplam tutarı) ise 3.834,90 liradır.

Çalışanların ihtiyaçları gözetilerek tek kişi için belirlenen asgari ücret, bir kişinin geçimine yeterli olmadığı gibi, geçindirmekle yükümlü olduğu aile bireyleri söz konusu olduğunda, TÜİK'in dört kişilik bir aile için belirlediği yoksulluk sınırına bile ulaşamamaktadır. Türk-İş tarafından dört kişilik bir aile için yapılan yoksulluk sınırı araştırmasına göre ise asgari ücret, yoksulluk sınırının beşte biri kadardır. Asgari gıda harcamaları için yapılan açlık sınırı hesaplamalarına bakıldığında, asgari ücret yine yetersiz kalmaktadır.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu, asgari ücreti belirlerken işçinin bekar olduğu varsayımında hareket etmektedir. Böyle olunca ailesi olan çalışanların mağduriyetleri katlanmaktadır.

Asgari ücret, bir sosyal politika aracıdır. Asgari ücret, çalışanların toplumda yaratılan zenginlikten daha adil bir pay almalarına yardımcı olur. Refahın ülke genelinde yaygınlaşmasında ve gelir dağılımı üzerinde düzenleyici bir etki yapar.

Ancak, son yıllarda uygulanan ekonomi politikalar sonucu, asgari ücret bu sosyal niteliğini yitirmiştir. Asgari ücret, bir ekonomi politika aracı olarak, belirlenmekte ve uygulanmaktadır.

Bu durumun en somut yansıması, Türkiye'deki bozuk gelir dağılımında görülmektedir. İşgücü ödemelerinin GSMH'dan aldığı paya bakıldığında; Türkiye, Avrupa ülkeleri içinde en geride yer almaktadır.

Asgari ücret, toplumda temsil sorunu yaratmayacak, çalışanların tümünü temsil edecek bir katılımı belirlenmelidir. Asgari ücret, insan onuruna yaraşır düzeyde yaşamaya yetecek bir ücret olmalıdır (www.bianet.org).

Oran (2013), Türkiye'de, kayıt dışı istihdam dikkate alındığında ülkede asgari ücretle çalışanların oranının yüzde 70'e yaklaştığını belirtmiştir. Yani 15 milyon dolayında yurttaşın, bu ücrete mahkûm edildiğini ifade etmiştir.

TÜİK tarafından 2002 yılından itibaren Hane halkı Bütçe Anketi verileri kullanılarak yapılan yoksulluk çalışmasına göre fert yoksulluk oranları (Tablo 2) ile görüldüğü gibi olmuştur.

Tablo 2.Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları, 2002-2012

Yöntemler	Fert Yoksulluk Oranı (%)										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ⁽²⁾	2008	2009	2010	2011	2012
TÜRKİYE											
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı ⁽¹⁾	3,04	2,39	2,49	1,55	1,41	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,06
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	30,30	23,75	20,89	16,36	13,33	8,41	6,83	4,35	3,66	2,79	2,27
KENT											
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı ⁽¹⁾	2,37	1,54	1,23	0,97	0,24	0,09	0,19	0,04	0,04	0,02	0,02
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	24,62	18,31	13,51	10,05	6,13	4,40	3,07	0,96	0,97	0,94	0,60
KIR											
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı ⁽¹⁾	4,06	3,71	4,51	2,49	3,36	1,49	1,11	0,63	0,57	0,42	0,14
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	38,82	32,18	32,62	26,59	25,35	17,59	15,33	11,92	9,61	6,83	5,88

(1) 1 \$'ın satınalma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 2002 yılı için 0,618 TL; 2003 yılı için 0,732 TL; 2004 yılı için 0,780 TL; 2005 yılı için 0,830 TL, 2006 yılı için 0,921 TL, 2007 yılı için 0,926 TL, 2008 yılı için 0,983 TL, 2009 yılı için 0,917 TL, 2010 yılı için 0,990 TL; 2011 ve 2012 yılları için de 1,004 TL kullanılmıştır.

(2) 2007 yılından itibaren yeni nüfus projeksiyonları kullanılmaktadır.

Kaynak:www.tuik.gov.tr

TÜİK tarafından yapılmış olan en son “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması”nda (2012): En zengin kesimin geliri en yoksul kesimin gelirinin 8 katı olmuştur. Yüzde 20’lik gruplarda, en yüksek gelire sahip son gruptakilerin toplam gelirden aldığı pay %46,6 iken, en düşük gelire sahip ilk gruptakilerin toplam gelirden aldığı pay %5,9

olmuştur. Buna göre, son yüzde 20’lik grubun toplam gelirden aldığı pay, ilk yüzde 20’lik gruba göre (P80/P20 göstergesi) 8 kat oldu. P80/P20 göstergesi hem kentsel yerler hem de kırsal yerler için 7,2 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3. Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Gelire Göre Sıralı Yüzde 20’lik Gruplar, 2011-2012

Yüzde 20’lik fert grupları	Türkiye		Kent		Kır	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
İlk yüzde 20 (*)	5,8	5,9	6,2	6,4	6,1	6,1
İkinci yüzde 20	10,6	10,6	10,8	10,9	10,9	11,2
Üçüncü yüzde 20	15,2	15,3	15,2	15,3	15,7	15,9
Dördüncü yüzde 20	21,7	21,7	21,5	21,3	22,5	22,8
Son yüzde 20 (*)	46,7	46,6	46,2	46,1	44,8	44,0
Gini katsayısı	0,404	0,402	0,394	0,391	0,385	0,377
Son yüzde 20/İlk yüzde 20(P80/P20)	8,0	8,0	7,4	7,2	7,4	7,2

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelirleri kullanılarak çeşitli görelî yoksulluk sınırları (eşdeğer hanehalkı kullanılabilir medyan gelirin %40, %50, %60 veya %70’ine göre) hesaplanmıştır. Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir medyan gelirin %50’si dikkate alınarak belirlenen yoksulluk sınırına göre nüfusun %16,3’ü yoksulluk riski altında kaldı. Kentsel ve kırsal yerler için hesaplanan yoksulluk sınırlarına göre, kentsel yerlerde bu oran %13,8 iken, kırsal yerlerde %16,3 oldu.

Dört yıllık panel veri kullanılarak hesaplanan “sürekli yoksulluk” oranı, son yılda ve önceki üç yıldan en az ikisinde yoksulluk riski altında olanlar olarak tanımlanmaktadır. Sürekli yoksulluğun hesaplanmasında eşdeğer hanehalkı kullanılabilir medyan gelirin %60’ı dikkate alınmaktadır. Buna göre, hem 2011 hem de 2012 yıllarında sürekli yoksulluk riski altında olanların oranı %16 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ciddi finansal sıkıntıyla karşı karşıya olan nüfusun oranı olarak tanımlanan ve belirlenmiş 9 maddeden en az 4 tanesini karşılayamama ya da mahrum olma durumunu tanımlayan “maddi

yoksulluk” oranı 2011 yılında %60,4 iken 2012 yılında %59,2 olarak hesaplandı.

SONUÇ

Asgari ücrette artış sağlanması ve/veya yaşam koşullarına uygun bir düzeltme gerçekleştirilmesi halinde, aslında yoksulluk ile mücadelede de ilerleme kaydedilmiş olunur. Asgari ücret ile yoksulluğun birbirinden ayrı düşünülmesi her iki konunun da ekonomik politikalar ile çözüme kavuşturulması söz konusu mücadelede başarıyı getirebilecektir.

Ayrıca, açlık ve yoksulluk sınırı ekonominin genel durumundan yola çıkarak hesaplanmamalı, (bazen büyüme gibi ekonomik göstergeler olumlu seyretse bile) insani yaşam koşulları esası göz önünde bulundurularak hesaplanmalıdır. Aksi takdirde yanlımlar kaçınılmaz olur. Bir ülkede ücret politikaları düzeltilmeden yoksulluk rakamlarında düzelmeye beklemek söz konusu olamaz. Çünkü ekonomik mücadelenin kazanımları politik mücadeleler ile desteklenmezse uygulamada sağlıklı ve kalıcı çözümlere ulaşılamaz.

Bir ülkede asgari ücret konusu, bu ücret seviyesinden çalışmak zorunda kalan işçi sayısının azlığı ve fazlalığı ile de doğrudan ilgilidir. Ne kadar çok asgari ücretli çalışan varsa o kadar çok yoksulluk sınırı altında çalışan var demek pek yanlış olmayacaktır. Asgari ücret komisyonlarında işveren ile iş gören arasında her daim tartışmalar olmaktadır. Her iki kesim de kendi çıkarlarını koruma telaşını yaşadığı sürece ve emek kesimi sosyal devlet anlayışı politikaları ile korunmadığı sürece çelişki devam edecek görünmektedir.

Bir ülkede bölgesel anlamda gelir dağılımı dengesizliği eğer daha fazla ise o ülke için bir tane asgari ücret seviyesi belirlemek tartışmalara neden olabilir. Örneğin Türkiye’de, tüm ülke için tek bir asgari ücret belirlenmektedir. Ancak, illerin ve de bölgelerin her birinin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesinin bir diğerinden son derece farklı olduğu göz önüne alındığında bu durumun önemli bir sorun olduğu görülmektedir (Eser, Terzi, 2008).

Piyasa ekonomisinin yoksulluğu çözmede yetersiz kaldığı dikkate alındığında, toplumun bu temel problemlere yardımseverlik veya hayırseverlik anlayışından uzak, sosyal hak temelli bir yaklaşım geliştirmelidir (Işık, Mert, 2009). Bu her şeyden önce içinde yaşadığımız toplumun emeğe ve emeğin karşılığı olan ücreti değerli kılmasıyla da mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

Ağaoğlu, N. (1987), Türkiye’de Teoride ve Uygulamada Asgari Ücret, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Arpacıoğlu, Ö., Yıldırım, M., (2011), Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 60-76. 60

<http://bianet.org/bianet/emek/51273-asgari-ucretin-tarihi-islevi-durumu>. E.Tar: 24.08.2014

Balay, R., (2004), Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim, Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Sayı:2, Yıl:2004, Cilt:37, Ankara, S.61-82

Brinkerhoff, D.W, Goldsmith, A.A., (2003), How Citizens Participate in Macroeconomic Policy: International Experience and Implications for Poverty Reduction, World Development, Vol.31, No.4, s.685-701.

www.buik.net, E.Tar:14.08.2014

Chossudovsky, M., (1999), Yoksulluğun Küreselleşmesi, (Çev.Neşenur Domaniç), Çiviyazıları Yayınları, İstanbul.

Erdoğan, S., Kutlu, D., Dünyada ve Türkiye’de Çalışan Yoksulluğu: İşgücü Piyasası ve Sosyal Koruma Politikaları Bağlamında Bir Değerlendirme <file:///D:/GOC/erdogdu.pdf%20calisan%20yoksullugu.pdf> E.Tar: 18.08.2014)

Ertuna, Ö., Yeni Dünya Düzeni: Küreselleşme, <http://www.mufad.org/journal/attachments/article/508/3.pdf> (Erişim: 24.07.2014)

Eser, B.Y. , Terzi, H., (2008), Türkiye’de Asgari Ücret: Sorunlar Öneriler, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 1

Kargı, B., (2013) Ücret Yapışkanlığı Hipotezi’nin Test Edilmesi: Türkiye’de Asgari Ücret ve Büyüme Üzerine Zaman Serileri Analizi (2005-2012), Çalışma ve Toplum, Vol. 37, No. 2, ss.183-210.

Konukman, Çiftçi , A. C., Ekonomik Yaklaşım, Küreselleşmenin Gelir Dağılımı Üzerinde, Etkileri, Cilt : 19, Özel Sayı, ss. 59-83

Korkmaz, A. (2001), “Türkiye’de Asgari Ücretin Mali Yönü”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt.2, Sayı.1, Nisan, ss.273-281.

Köse, B.,(2008), Yoksulluğun Küreselleşmesi, ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, Ekim, Sayı: 2/4.

Kumar, K. (1999) Sanayi Sonrası Toplumdan Post-Modern Topluma, çev. Mehmet Küçük, Dost Kitabevi, Ankara.

Işık, S., Mert, M., (2009), İstihdam ve İşsizlik Sorununu Çözmeye Yönelik İstihdam/Gelir Garantisi Politikasının Uygulanabilirliği: Antalya Örneği, Akdeniz Üniversitesi, <http://www.sosyalhaklar.net/2009/bildiri/isik.pdf> E.Tar: 20.08.2014

Özdemir, S., (2004), "Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti", İstanbul Ticaret Odası Yayınları, No: 2004-69, İstanbul, S.174-251

Şenses Fikret, (2001) Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, İletişim Yayınları, İstanbul.

www.tuik.gov.tr

UZUN, A. M., Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2003* 155

Ünal, G., (2004), "*Türkiye'de Yoksulluk Kavramı ve Yoksulluk Araştırmaları*", IV. Aile Şurası Bildirileri, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No. 137 Ankara.

Yahşi, F., (2007), Küreselleşme ve İstihdam, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Yeldan, E. (2001), Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi, İletişim Yayınları, İstanbul.

Yüceol, H.M. (2005), Küreselleşme, Yoksulluk ve Emek Piyasası Politikaları, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:14, Sayı:2.*